

"אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד"

הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ

הרמב"ם בהלכות מלכים פרק י"ב הלכות א' ב' כותב: "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג. וזה שנאמר בישעיה 'וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבע' - משל וחידה. ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר, שנאמר 'זאב ערבות ישדדם ונמר שוקד על עריהם', ויחזרו כולם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל, שנאמר 'ואריה כבקר יאכל תבן'. וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע לכל לאי זה דבר היה משל, ומה ענין רמזו בהן. אמרו חכמים: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד..."

הראב"ד משיג על הרמב"ם: "והלא בתורה 'והשבתי חיה רעה מן הארץ'! (ויקרא כ"ו, ו) "אכן, הספרא על פרשת בחוקותי פרשה א' פרק ב' (וכן הוא בילקוט שמעוני ישעיהו רמז תי"ז) מביא מחלוקת תנאים בהסבר הפסוק "והשבתי חיה רעה מן הארץ": "רבי יהודה אומר: מעבירים מן העולם, רבי שמעון אומר: משביתן שלא יזוקו". מכל מקום, נראה שהן לרבי יהודה והן לרבי שמעון יש כאן ביטול דבר ממנהגו של עולם או חידוש במעשה בראשית, והדברים עומדים, לכאורה, בסתירה לדברי הרמב"ם.

ליישוב הדברים נתבונן בהלכות ביעור חמץ. הגמרא במסכת פסחים דף ד' ע"ב קובעת כי "מדאורייתא - בביטול בעלמא סגי ליה" (מן התורה די בביטול בעלמא). בכל זאת, אנו מחוייבים גם בבדיקת חמץ, כהוראת המשנה הראשונה במסכת פסחים: "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר". על הצורך בבדיקת חמץ למרות שדי בביטול עומדים כבר ראשונים ואחרונים. רבי עובדיה מברטנורה כותב: "ואף על גב דבביטול בעלמא סגי, חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפיפיה ויימלך על ביטולו ויחשוב עליה לאכלה ויעבור עליו על בל יראה ובל ימצא. הילכך, בודקים את החמץ כדי לבערו מן העולם, וכפי שכותב התוספות יו"ט: "במחשבה חוזר מביטולו זוכה בה". דברים אלו מעוררים קושיה, המופיעה כבר בחידושי הרמב"ן על פסחים דף ב' ע"א: מעת שאדם ביטל והפקיר את החמץ, אין החמץ שלו יותר. החמץ הזה אסור כעת בהנאה, וכלל נקוט בידינו שאין זכיה באיסורי הנאה. אם כן, גם אם אדם חוזר בו במחשבתו מביטולו, כיצד יכול הוא לחזור ולזכות בחמץ?

הרמב"ן מתרץ, לפי ביאורו של רבי יעקב ישראל קנייבסקי בעל ה"קהילות יעקב", שביטול חמץ אינו מוציא את החמץ מרשותו של האדם, כי אם הופך את החמץ לדבר חסר ערך, ללא קיים, שכן ערכו וחשיבותו של דבר נקבעים לפי מה שאנו חושבים עליו. ממילא, כאשר יחזור בו האדם מביטולו יימצא הוא מחזיק חמץ ברשותו. מעין זה מצינו בענין אכילת חמץ שנפסל מאכילת כלב. השולחן ערוך או"ח סימן תמ"ב סעיף ט' פוסק: "חמץ שנתעפש קודם זמן איסורו ונפסל מאכילת הכלב, או ששרפו באש (קודם זמנו) ונחרך עד שאינו ראוי לכלב, או שייחדו לשיבה וטח אותו בטיט, מותר לקיימו בפסח". הט"ז כותב על אתר: "אבל באכילה אסור, אף על גב דאינו ראוי לאכילה, מכל מקום איהו אחשביה ליה לאכילה (כן כתב הרא"ש)". כלומר: אף אם החמץ אינו נחשב יותר כחמץ כי אין הוא ראוי יותר לאכילה, הנה אם האדם אוכלו הרי הוא מחשיבו כראוי לאכילה וממילא שם חמץ עליו.

כמו בחמץ כך גם בשאר עניני העולם. לדבר יש ערך וחשיבות אם אנחנו מחשיבים אותו, ואם אין אנו מחשיבים אותו הוא חסר ערך. לדוגמא, אם אדם אינו מעריך את עצמו, אין הוא נחשב גם בעיני אחרים, כפי שאנו רואים בפסוק: "ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים, ונהי בעינינו כחגבים - וכן היינו בעיניהם" (במדבר י"ג, ל"ג). דוגמא נוספת ניתן למצוא בהסברו של הזוהר כרך א' (בראשית) פרשת ויצא דף קס"ד עמוד ב' שרחל אמנו ישבה על תרפי אביה כדי לבזותם, להפחית מערכם, ועל ידי כך להורידם מחשיבותם ולבטל את כוחם.

כך נוכל להבין את דברי הפסוק "והשבתי חיה רעה מן הארץ". כוחן של החיות נגזר במידה מרובה מהחשיבות שאנו מייחסים להן. לכן, אין צורך בביטול דבר ממנהגו של עולם או בחידוש במעשה בראשית, כי אם בשינוי התפישה המחשבתית שלנו. כך נבין גם את דברי שמואל בגמרא ש"אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד" (ברכות דף ל"ד ע"ב ועוד). סדר החשיבות בין האומות נקבע במידה מרובה לפי התפישה המחשבתית שלנו, והיא זאת שצריכה להשתנות.

יהי רצון שנזכה לכך שעם ישראל כולו יכיר את ערכו, ויכיר את ערכה ויוקרתה של עבודת ה', ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת" (הרמ"א על שולחן ערוך או"ח סימן א' סעיף א'), ונזכה לראות בשינוי שעבוד המלכויות בגאולה השלמה במהרה בימינו.